

Naročnina za celo leto K 2.—. — Posamezna številka velja 3 krajcarje. — Naročnina se tudi na pol leta plačuje in se mora poslati v naprej. — Cena oznanil je za 1 stran K 32.—, $\frac{1}{2}$ strani K 16.—, $\frac{1}{4}$ strani K 8.—, $\frac{1}{8}$ strani K 4.—, $\frac{1}{16}$ strani K 2.—, $\frac{1}{32}$ strani K 1.—. — Pri večkratnem oznanilu je cena posebno znižana. — Za oznanila (insetate) uredništvo in upravnništvo ni odgovorno. — Uredništvo in upravnništvo je v Ptuj v gledališkem poslopju. — Štajerc izhaja vsaki drugi petek, datiran z dnevom naslednje nedelje. — Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj. — Rokopisi se ne vračajo in se morajo najdalje do ponedeljka pred izdajo dotične številke vposlati.

Štev. 6.

V Ptuj v nedeljo dne 19. marca 1905.

VI. letnik.

Prebujenje.

„Slava Tebi, ki si nas kmete ljubil!“

Mesec marec! Koliko novega upanja, koliko novih sklepov in načrtov nam vendar vzbudiš! V ledenih, zimskih sponah je tičala mati zemlja, spavala je dolgo zimsko spanje, a sedaj sije zopet prijazno solnce, zemlja je zopet prosta, čila in zdrava, kakor človek, ako se prebudi v jutro po sladkem, mirnem počitku.

Spomlad je spet! Prebujenje vlada povsod, prebujenje vlada v naravi, prebujenje pa tudi vlada v srcu človeškem!

Zgodnja spomlad, koliko nam vendar obetaš, kako se te vendar veseli staro in mlado!

Zgodnja spomlad, ti si se svojim prebujenjem krasna podoba dušnega prebujenja, prebujenja, katero je prišlo ravno z mesecem marcom nad naša ljudstva.

Naš lepi, zeleni Štajer obhaja v tem mesecu, namreč dne 19. t. m., praznik svojega deželnega patrona — svetega Jožefa. In ravno ta prelepi praznik, ravno prebujenje v naravi v tem času, nas spominja na povzročitelja duševnega kmečkega prebujenja, na nekega velikega moža z lepim imenom Jožefovim, na duševnega velikana naše svitle cesarske hiše, na cesarja **Jožefa drugega**.

Kakor opisujemo na nekem drugem mestu tega lista, imela je v srednjem veku človeške zgodovine vso vedo, vse šole, vso omiko in s tem seveda tudi posvetno moč v rokah duhovčina! Na vnebovpijoči način občutila so ljudstva to moč, občutila povsod, občutila pa najbolj v naših krajih. Prišla je novejša doba zgodovine, a moč duhovčine je rastla, njeno izsesanje ljudstva priklopelo je do vrhunca, v bogatih kloštrih so se mastili duhovniki, cerkveno premoženje

je rastlo od dne do dne, ljudstvo pa je stradalo, in javkalo pod težkim jarmom klerikalstva, duhovnikov in posvetnih svojih gospodov, kateri so bili zopet samo orožje duhovništva. Toda prišel je mesec marec leta 1741, rodil se je 13. t. m. otrok, velikanskih duševnih moči, svetli potomec avstrijskega vladajočega roda, cesar **Jožef II.**

Učitelji tega duševnega velikana prizadevali so si na vso moč odgojiti tega navdarjenega dečka in mladeniča v duhu, kateri je vladal tedaj celo okoli visočine evropskih tronov, namreč v duhu klerikalcev, v duhu jezuitov.

Toda kmalu je spoznala jasna glava tega mladeniča, da ravno priprosto ljudstvo potrebuje in pričakuje od njega pomoči in radi tega se je začel pečati s ljudstvom, začel je udano mu ljudstvo razumevati in **ljubiti**!

Ali se nam je tedaj čuditi, da je spoznal kot mož takoj tudi največje sovražnike ljudstva? Ali se nam je čuditi, da je kot blag ljubitelj ljudstva posvetil vso svojo moč temu, da bi ogonobil moč klerikalstva?

„Slava Tebi, ki si kmete ljubil“, slava Tebi veliki praded svitle cesarske hiše, slava Tebi, ki si bil začetek avstrijskega duševnega prebujenja, slava Tebi, ki si bil mogočni prvoboritelj v hudem boju proti klerikalcem, slava Ti cesar **Jožef drugi**!

In ravno sedaj ob obletnici Tvojega rojstva, ravno sedaj ob Jožefovem se hočemo Tebe spominjati s hvaležnim srcem!

Čeprav od Tvojega truplja ni več morda družega, kakor pest prahu, Tvoj čili duh prostosti živi med nami, čeprav se je posrečilo Tvojim in našim največjim sovražnikom zatreti kmalu po Tvoji prerani smrti

sač Tvojih namenov, na novo so se prebudili potomci Tvojega ljudstva, Tvoje mišljenje, Tvoji nazori so obveljali, verige klerikalstva, s katerimi so bila ljudstva okovana, padajo raz naših rok, a prvi njihov klep razdrobil si zmagonosno — Ti!

Prebujenje vlada sedaj v naravi, prebujenje vlada tudi med nami. Krasna spomlad bode sledila v naravi temu prebujenju, sledilo bode solnčno poletje, bogata jesen, a duševnemu prebujenju ljudstva bodejo sledili njega svitli bodoči dnevi, katere je z veseljem zrlo uže jasno duševno oko neumrljivega Jožefa II.

Slava Ti cesar Jožef drugi, ki si to prebujenje želel svojim ljudstvom, slava Ti, ki si položil prvi mogočno svojo roko na fundament vsega ljudskega zla, na klerikalizem!

Do sedaj mogočno zidovje klerikalne palače je začelo pokati, duh Tvoj pa, veliki cesar, kateri vlada med nami, naj bo v bodoče zvesti naš spremljevalec, potem se nam ni bati, da se ne bi ta palača zasipala na skorem v prah in pepel!

Da, tedaj. . !

Pred malim številom let, starejši ljudje izmed kmetov še imajo te čase gotovo v spominu, ni bilo treba pošiljati starišem svojih otrok v šolo, ni jim bilo treba skrbeti za njih šolski obisk, ne, k večjemu če je oče svojega otroka sam doma naučil za silo pisati ali pa še to ne. Naši starci na kmetih navadno ne znajo ne brati, tudi ne pisati, nekateri niti ne čez sto šteti. Oglejmo si tedajne čase malo bolj pri luči!

O ljudskih šolah, kakor jih imamo danes, ni bilo ne sluha ne duha, ljudstvo je živelo v beli dan ne meneč se za drugo, kakor za svojo mizo in — posteljo, k večjemu še za ta ali drugi odstavek katekizma, kateri se mu je v cerkvi ali pa v takozvani nedeljski šoli tako dolgo prežvekoval od dušnega pastirja, dokler ga ni znalo staro in mlado na pamet, ne da bi ga razumelo!

V dolgi črni suknji, katero mu je podelil na-

Čuden čudež

V farovžu je bil obed. Nosilo se je na mizo za dobrih pet kopačev in sicer najbolj finih reči. Pri mizi pa je sedel častivreden gospod župnik sam. Župnik se je z očevidnim veseljem trudil spraviti cele kupe pečenk pod streho, stregel pa mu je suh mežnar, kateri je pri tem prizoru na debelo požiral — sline.

Ko si je župnik do dobrega napolnil okrogli trebuh, zalil še jed povrh s par kozarci dobre starine, začele so mu ravno ko je srkal sladko kaplico, rojiti po glavi čudne misli. Župnik pogleda srpo mežnarja in vsklikne: »Ti mežnar, ti si pregrešni človek! Ti ne dajes faranom dobrega vzgleda, jaz te moram spomniti vendar enkrat na tvojo dolžnost. Ti si že štiri leta v moji službi, a vendar nisi bil še niti ne enkrat pri spovedi!« — Mežnar se ponižno nakloni in reče: »Častivredni, jaz sem mislil, ker vi itak poznate moje življenje, da ni treba, da bi šel še povrh k spovedi!«

Na to reče župnik: »Ne, ne, to moram jaz bolje vedeti kakor ti, hajd, opravi še danes, opravi takoj svojo krščansko dolžnost, ker imava sedaj ravno oba čas!«

Hočeš, nočeš, mežnar je moral ubogati. V farovži je

navadno župnik, ko je sam več ni mogel rabiti, stopal suh, bled možiček v tej ali drugi fari ob naspol podrti koče tik cerkve. Moža so imenovali — učitelja, ljudskega učitelja, koči pa so dali — šola.

Ta bled, suh mož pometal je navadno tudi keč, zvonil je mrtvim, zakopal mrliča, snažil župnika obleko in čevlje, stregel v farovži »gospodom« obedu in se globoko klanjal farški gospodični, katere je tu in tam postregla njegovemu želodcu z ostanki farške mize. Vsak dan je poljubil večkrat blagoslovljeno župnikovo tolsto, okroglo roko, in ves teden je mučil od ranega jutra do poznega večera, v tleh deljo pa je skrtačil isto svojo edino črno suknjo, zlezal je na »kor«, izsilil starim orglam se svojimi tenkimi, dolgimi prstami »mile harmonije« in tem, ko je sam zapel s hripavim glasom zvišano »cerkveno pesen« Bogu na čast in svojim sofaranom — zabavo!

To je bil učitelj — ljudski učitelj! In z veseljem je vse to opravljal ta mož, dobro vedoč, da ga ni mogel gospod župnik ne bode preganjal, da mu ni bil milostljiv šolski nadzornik, da ga bode napram njemu šolskemu nadzorniku, mogočnemu dekanu še čisto le hvalil, ko pride ta — kot šolski inšpektor, do njega vedoč, da nasprotno ne sme ravnati, ker se mu je jima gače odtegnejo mili darovi iz farovža!

Tako mimogredoč je pogledal tu in tam tudi v šolo, pokazal otrokom to in ono »buhštabo« in povlekel, kaj želijo in kaj hočejo imeti »milostljivi župnik« in prevzvišeni, vsegamogočni šolski »inšpektor«, visoki gospod »dehant!«

Da, tedaj, tedaj je cvetla pšenica vsem dolab suknežem, tedaj so igrali prvo vlogo med našim umnim ljudstvom, a ljudstvo pa je tavallo v temi, v bogvednostni, enako slepcu, katerega vodi preširen denar k paglavec!

Da, tedaj se je brez skrbi gulilo od bogeljev farovžev kmečko ljudstvo, brez skrbi so se mu na očala plačila in ubogo, dobro ljudstvo pa je radovoljno plačevalo, radovoljno je zaupalo svojim duševnim plov-

stala, kakor je to še po nekd navada, spovednica, v kateri so se navadno spovedovale čiste farške device, ki so prihajale vsaki teden k spovedi. Župnik se je vsedel v spovednico in mežnar je pobožno pokleknil. Dolgo je župnik spraševal o vsem blagoslovnem in nemogočem mežnarja. Mežnar pa je skesan odgovarjal. Na to pa vpraša župnik mežnarja: »Koliko si bil brez mojega vedenja v kleti in kolikokrat si kradel tamo vino?« — Mežnar je molčal. Župnik je ga vprašal še enkrat: »Mežnar je molčal kakor riba. Župnik zakriči na ves glas: »Falot tatljivi, kolikokrat si bil brez mojega vedenja v kleti?« Mežnar je pobožno gledal na župnika in je molčal kakor grob!

Župniku se je zdelo to vendar odveč, ves razburjen iz spovednice in zakriči nad mežnarjem: »Ali si postal mutasti, zakaj ne odgovarjaš več na moja vprašanja?« Mežnar gleda s kislim obrazom župnika in reče: »Oh, čudno, čudno, videl sem sicer, da so gospod župnik nekaj govorili, toda slišal nisem zares ničesar!«

Župnik je na široko usta odprl.

»Ne, ne, milostljivi gospod«, reče mežnar, »jaz nisem ničesar slišal, zgodil se je najbrž čudež. Ako mi ne verjamate, pa pokleknite sami tukaj sem, kjer sem jaz klečal, jaz poved-